

KOMMUNIKATIV YONDASHUV ASOSIDA INGLIZ TILIDA GAPIRISH KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISH

Kakhramonov Jakhongir Boymakhmat ugli

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, Ingliz tili kafedrası

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.21367935>

Annotatsiya: Ushbu tezis ingliz tilini o'qitishda kommunikativ yondashuv asosida gapirish ko'nikmalarini rivojlantirishning didaktik imkoniyatlarini yoritadi. Unda talabalarning nutqiy faolligini oshirish, real muloqotga yaqin vaziyatlarda til birliklaridan foydalanish, juftlik va guruh muloqoti orqali erkin fikr bildirish malakasini shakllantirish masalalari tahlil qilinadi. Kommunikativ yondashuv grammatik bilimni alohida maqsad sifatida emas, balki muloqot jarayonida mazmunli fikr almashish vositasi sifatida qo'llashga yo'naltiriladi. Tadqiqotda gapirish ko'nikmasini rivojlantirishda autentik materiallar, muammoli vaziyatlar, rolly muloqot, savol-javob va reflektiv baholashning samaradorligi asoslanadi.

Kalit so'zlar: kommunikativ yondashuv, ingliz tili, gapirish ko'nikmasi, nutqiy kompetensiya, muloqot, interaktiv metod, autentik material

Аннотация: В данной работе рассматриваются дидактические возможности развития навыков говорения при обучении английскому языку на основе коммуникативного подхода. Анализируются вопросы повышения речевой активности студентов, использования языковых средств в ситуациях, приближенных к реальному общению, а также формирования навыков свободного выражения мыслей посредством парной и групповой работы. Коммуникативный подход ориентирован не на изучение грамматики как самостоятельной цели, а на её использование как средства содержательного общения. В исследовании обосновывается эффективность применения аутентичных материалов, проблемных ситуаций, ролевых игр,

вопросно-ответных заданий и рефлексивного оценивания в развитии навыков говорения.

Ключевые слова: коммуникативный подход, английский язык, навыки говорения, речевая компетенция, общение, интерактивный метод, аутентичные материалы

Abstract: This thesis explores the didactic opportunities for developing speaking skills in English language teaching through the communicative approach. It examines ways to enhance students' speaking activity, promote the use of language in real-life communication contexts, and develop the ability to express ideas freely through pair and group interactions. The communicative approach views grammar not as an end in itself but as a means of achieving meaningful communication. The study highlights the effectiveness of authentic materials, problem-based situations, role-playing activities, question-and-answer techniques, and reflective assessment in improving learners' speaking skills.

Keywords: communicative approach, English language, speaking skills, communicative competence, communication, interactive method, authentic materials

Zamonaviy xorijiy til ta'limida asosiy vazifa o'rganuvchining til haqidagi nazariy bilimlarini ko'paytirish bilangina cheklanmaydi, balki ushbu bilimlarni real kommunikativ vaziyatlarda erkin va maqsadga muvofiq qo'llashga o'rgatishdan iboratdir. Ingliz tilida gapirish ko'nikmasi til o'rganish jarayonining eng muhim ko'rsatkichlaridan biri sanaladi, chunki aynan og'zaki nutq orqali shaxs o'z fikrini ifodalaydi, suhbatdosh bilan munosabat o'rnatadi va ijtimoiy-madaniy vaziyatga mos javob beradi. An'anaviy yondashuvda grammatik qoidalarni yodlash, matnni tarjima qilish va tayyor namunalarni takrorlash ustun bo'lgan bo'lsa, kommunikativ yondashuvda talabaning faol ishtiroki, muloqot ehtiyoji va mazmunli nutqiy harakati markaziy o'ringa chiqadi. Shu bois ingliz tilida gapirish ko'nikmalarini rivojlantirishda kommunikativ yondashuvdan foydalanish o'quv jarayonini hayotiy,

interaktiv va natijaga yo'naltirilgan shaklga keltiradi. Bunday yondashuv til o'rganishni nazorat uchun bajariladigan mashqlar yig'indisi emas, balki shaxsiy tajriba, ijtimoiy vaziyat va amaliy ehtiyoj bilan bog'langan jarayon sifatida talqin qiladi.

Tadqiqot metodologik jihatdan kommunikativ kompetensiya nazariyasi, faoliyatga yo'naltirilgan ta'lim va shaxsga yo'naltirilgan o'qitish tamoyillariga tayandi. Tahlil jarayonida ingliz tili darslarida qo'llaniladigan kommunikativ topshiriqlar mazmuni, ularning talabalarda og'zaki nutq faolligini oshirishdagi o'rni hamda o'qituvchi va talaba o'rtasidagi hamkorlik shakllari o'rganildi. Gapirish ko'nikmasini rivojlantirish uchun dars jarayonida til materialini izohlagandan so'ng uni darhol muloqotga tatbiq etish, talabalarni savol berish, munosabat bildirish, dalil keltirish va qisqa suhbatni davom ettirishga undash maqsadga muvofiq deb belgilandi. Kommunikativ mashg'ulotlar real hayotdagi vaziyatlarga yaqinlashtirilganda talaba nutqiy xatodan qo'rqmasdan fikr bildirishga, suhbatdoshni tinglashga va javobni mazmunga qarab qurishga o'rganadi. Metodik jihatdan rolli o'yinlar, muammoli topshiriqlar, juftlikda dialog tuzish, kichik guruhlarda fikr almashish, rasm yoki qisqa video asosida og'zaki bayon qilish, shuningdek, dars oxirida o'z nutqini baholash kabi usullar muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu usullar o'qituvchidan aniq maqsad, mos til materiali, vaqtni oqilona taqsimlash va talabalar darajasiga mos kommunikativ vazifalarni tanlashni talab qiladi.

Kommunikativ yondashuv asosida tashkil etilgan darslarda gapirish ko'nikmasi tabiiy nutqiy ehtiyoj bilan bog'lanadi. Talaba faqat o'qituvchi savoliga javob beruvchi passiv ishtirokchi emas, balki suhbatni boshlovchi, davom ettiruvchi va yakunlovchi faol subyektga aylanadi. Bunday sharoitda lug'at boyligi, grammatik tuzilmalardan foydalanish, talaffuz, nutq ravonligi va fikrning izchilligi birgalikda rivojlanadi. Ayniqsa, autentik materiallar bilan ishlash talabani sun'iy namunaviy gaplardan real til muhitiga olib kiradi. Masalan, kundalik mavzudagi audio, qisqa

intervyu, reklama matni yoki ijtimoiy vaziyat tasviri asosida suhbat tashkil etish o'rganuvchida muloqot maqsadini anglashga yordam beradi. Shu bilan birga, o'qituvchining vazifasi nutqiy xatoni darhol to'xtatib tuzatishdan ko'ra, talabaning fikrini ifodalashiga imkon yaratish va dars yakunida umumiy tahlil berishdan iborat bo'lishi lozim. Bu yondashuv psixologik to'siqlarni kamaytiradi va og'zaki nutqqa bo'lgan ishonchni oshiradi. Natijada talabalar ingliz tilida qisqa javob berishdan kengroq fikr bildirishga, tayyor iboralarni takrorlashdan mustaqil muloqot qurishga o'tadi.

Muhokama shuni ko'rsatadiki, kommunikativ yondashuvning samaradorligi topshiriqlarning mazmuni, darsdagi muloqot muhitining erkinligi va baholash mezonlarining aniqligiga bog'liq. Agar mashq faqat grammatik shaklni tekshirishga qaratilsa, u kommunikativ xususiyatini yo'qotadi. Aksincha, topshiriqda muammo, suhbatdosh, maqsad va kutiladigan natija mavjud bo'lsa, talaba tildan aloqa vositasi sifatida foydalanadi. Baholashda faqat xatolar soni emas, balki mazmunni yetkazish, suhbatga kirishish, fikrni asoslash va muloqotni davom ettirish kabi ko'rsatkichlar ham hisobga olinishi zarur. Shunda talaba o'z nutqidagi kamchiliklarni ko'radi, keyingi faoliyat uchun aniq yo'nalish oladi va mustaqil rivojlanishga intiladi. Kommunikativ yondashuvning yana bir muhim jihati shundaki, u talabalarning ijtimoiy faolligini kuchaytiradi va ularda ingliz tilidan real kasbiy hamda akademik vaziyatlarda foydalanish tayyorgarligini shakllantiradi.

Kommunikativ yondashuv ingliz tilida gapirish ko'nikmalarini rivojlantirishda samarali metodik asos bo'lib xizmat qiladi. U o'quv jarayonini grammatik bilimni yodlashdan mazmunli muloqotga, passiv tinglashdan faol nutqiy harakatga, yakka javobdan hamkorlikdagi fikr almashishga yo'naltiradi. Gapirish ko'nikmasini shakllantirishda autentik materiallar, interaktiv topshiriqlar, juftlik va guruh ishlari, reflektiv baholash hamda ijobiy psixologik muhit muhim omillar hisoblanadi. Shunday tashkil etilgan ta'lim talabalarda nafaqat ingliz tilida so'zlashish malakasini, balki kommunikativ kompetensiya, mustaqil fikrlash va

madaniyatlararo muloqotga tayyorlikni ham rivojlantiradi. Shu sababli ingliz tili mashg'ulotlarida kommunikativ vazifalarni tizimli qo'llash gapirish ko'nikmasini barqaror rivojlantirishning zarur sharti hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Hymes D. On Communicative Competence // Sociolinguistics / ed. by J. B. Pride, J. Holmes. – Harmondsworth: Penguin, 1972. – P. 269–293.
2. Canale M., Swain M. Theoretical Bases of Communicative Approaches to Second Language Teaching and Testing // Applied Linguistics. – 1980. – Vol. 1, № 1. – P. 1–47.
3. Richards J. C. Communicative Language Teaching Today. – Cambridge: Cambridge University Press, 2006. – 47 p.
4. Littlewood W. Communicative Language Teaching: An Introduction. – Cambridge: Cambridge University Press, 1981. – 108 p.
5. Brown H. D. Teaching by Principles: An Interactive Approach to Language Pedagogy. – 3rd ed. – White Plains: Pearson Education, 2007. – 569 p.
6. Harmer J. The Practice of English Language Teaching. – 4th ed. – Harlow: Pearson Longman, 2007. – 448 p.
7. Larsen-Freeman D., Anderson M. Techniques and Principles in Language Teaching. – 3rd ed. – Oxford: Oxford University Press, 2011. – 272 p.